

Prat en plena floració / EC-JMN

[Només algunes mates i arbusts aconseguixen mantenir les fulles durant l'hivern. És el cas del boix, que s'enrojola amb el fred o la secada...]

A l'est de l'Edèn

E. Carrillo & Josep Maria Ninot Grup de Geobotànica i Cartografia de la Vegetació. Universitat de Barcelona

L'Edèn és aquell paradís que segons l'Antic Testament era ple d'arbres agradables de mirar i bons per menjar, entre els quals n'hi havia dos d'especials: l'arbre de la vida i l'arbre del bé i del mal. El Parc, però, com els protagonistes de la pel·lícula d'Elia Kazan, sembla que es troba ben lluny d'aquell Edèn. Les plantes del Parc han de fer front a tot d'inclèmencies meteorològiques que no ocorren al paradís. L'edèn de les plantes –temperatures altes i abundància d'aigua tot l'any– és sens dubte a la zona tropical humida. Les condicions dures de l'alta muntanya, en canvi, les han obligat a desenvolupar estratègies d'adaptació i de supervivència molt vistoses, que sovint ens passen desapercebudes, de tan usuals com són.

Avui, des de l'est de l'Edèn, volem fer un tast de la diversitat funcional i morfològica que mostren les plantes del nostre territori a través de les estacions, aconseguida al llarg de mil·lennis de competència i lluita pel millor lloc, de migracions i d'extincions... trobant el seu paradís fugaç, entre primavera i estiu.

La situació del Parc, al bell mig dels Pirineus i quasi enterament inclòs a l'alta muntanya, fa que l'hivern hi sigui l'estació menys propícia per a les plantes. Les baixes temperatures i la neu impedeixen el seu creixement i les mantenen en estat de repòs forçat. Per això al Parc no hi ha ni l'arbre del bé i del mal, ni l'arbre de la vida... ni magnòlies, ni llorens... Només el grèvol (*Ilex aquifolium*), considerat una mena de relíquia que persisteix a moltes muntanyes europees, recorda amb les fulles verdes i lluent i els fruits vermells madurs en ple hivern altres èpoques de clima més benigne que l'actual.

Però una ullada al paisatge de gener ens mostra un món cobert de neu, on destaca el verd fosc dels boscos de coní-

feres, que mantenen el fullatge gràcies a una bona adaptació fisiològica contra el fred. L'avet (*Abies alba*), el pi negre (*Pinus uncinata*), el pi roig (*Pinus sylvestris*) tenen les fulles protegides per una gruixuda capa de ceres que protegeix de l'abrasió dels cristalls de neu i de la sequera. La majoria d'arbres han perdut les fulles a la tardor, i protegeixen els borrons amb una mena d'escates molt juntes i recobertes també per ceres. Només algunes mates i arbusts aconseguixen mantenir les fulles durant l'hivern. És el cas del boix, que s'enrojola amb el fred o la secada, o la boixerola (*Arctostaphylos uva-ursi*), que aguanta ben verda fins i tot en roquissars exposats. Però quasi totes les herbes fan com si no hi fossin: perden fulles i brots mentre mantenen rels i soques amagades sota terra o sota la neu.

A finals d'hivern, els dies més llargs i de vegades prou calents activen les herbes més primerenques, que creixen de pressa gràcies a les reserves emmagatzemades en bulbs i rizomes. La primera a florir (ho pot fer el mes de febrer) és *Galanthus nivalis*, molt rar al Parc, i una mica més tard ho fan el safrà dels prats (*Crocus vernus*) o el narcisos (*Narcissus pseudonarcissus*). Fins i tot salenques i avellaners floreixen, encara sense fulles.

La primavera, cada cop amb més hores de llum i amb temperatures més altes, va activant inexorablement la vegetació, especialment en els indrets més baixos. Cap a l'abril, tot i que algunes nits encara pot gelar, els prats verdeggen, de vegades ben plens de flors de xicoies o de grandalles (*Narcissus poeticus*). Mentrestant, res ha canviat per la zona dels cims... No és fins al juny, quan la neu marxa de pressa, que totes les plantes s'apressen a treure fulles i a florir; no hi ha gaire temps per fer la feina –donar fruits i llavors– abans

Fruits de gavarnera a l'estany de Llebreta / EC-JMN

que torni el fred. Ara és quan els nerets (*Rhododendron ferrugineum*) cobreixen els obacs de flor rosada, tant dins com fora del bosc de pi negre.

Al juliol una munió de flors de muntanya omplen de color els pastius, cada cop més verds. Se succeeixen les unes a les altres dia rere dia fins ben entrat l'estiu, però també s'aglomeren i encavallen, tenen pressa per sortir. Ara les primules (*Primula integrifolia*), de grans flors rosades; ara els ranuncles (*Ranunculus pyrenaicus*), que omple les congestes de flors blanques sobre l'herba encara morta, o les gencianes blaves (*Gentiana alpina*, *G. verna*)... i timonets, clavellines, campanetes, saxifragues... impossible anomenar-les totes. I al mateix temps, ja hi ha plantes que semblen desaparèixer. Les que a l'abril florien als boscos i als roquissers ara es veuen pansides, quasi seques. S'han apressat a fer nous bulbs o rizomes, o a escampar llavors, quan tenien menys competència i ara esperen ja la següent primavera.

A l'alta muntanya l'agost ja marca tardor. El dia és més curt, alguna calorada ha fet que els prats es comencin a veure secs i els boscos s'omplen de nabius i de gerds. El verd es

manté a les barrancades, fonts i altres llocs humits, on encara hi ha floracions tardanes (*Saxifraga aizoides*, *Parnassia palustris*, *Swertia perennis*, *Succisa pratensis*...). En alguns prats hi esclaten les flors de *Merendera montana*, que indica als pastors que ja ha arribat l'hora d'escurçar la jornada.

Entre setembre i octubre, al costat d'alguna flor tardana com la del safrà de muntanya, *Crocus nudiflorus*, el que més es veu són fruits. N'hi ha de molt cridaners, com els vermells del besurt (*Sorbus aucuparia*) o dels grosellers (*Ribes alpinum*), els morats de les nabineres, o els negres de les barse. Moltes altres espècies fan fruits secs, siguin de bona mida (com l'avellaner o la noguera) siguin ben menudets (com els bedolls o com moltes herbes i mates). Totes les plantes malden per dispersar-se abans que arribi el fred. Les condicions paradisiàques de l'estiu s'han esfumat. La temperatura ha baixat massa, l'aire i el terra es refreden, el dia és molt curt (i ho serà més)... el funcionament es rallen-teix i el creixement s'atura. Potser sí, que som ben lluny d'aquell Edèn, però... ¿oi que és ben apassionant la pel·lícula apressada, a cops una mica esbojarrada, que protagonitzen aquestes plantes perseguint el seu paradís fugisser?